

Waarop foerageren kleine zilverreigers langs de Lek?

Je gaat het pas zien, als je het doorhebt!

Tekst en foto's door Jouke Altenburg

Kleine zilverreiger foerageert in een groep van twaalf grote zilverreigers in de Everdingerwaard (29 september 2012)

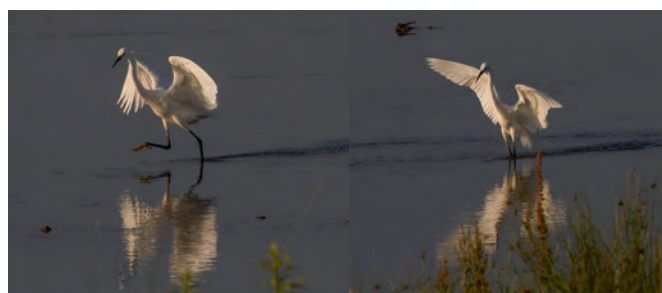
Als 'oogjagers' foerageren kleine zilverreigers in de schemering en overdag in / aan de randen van ondiep zoet of brak water. De vele ondiepe waterpartijen die in de Lekuiterswaarden liggen en de rivierkribben zorgen voor een goede toegankelijkheid van hun voedsel. Mogelijk zijn (mede) daarom jaarlijks na het broedseizoen wel tien tot achttien 'kleine zillies' langs de Lek te vinden. Met een beetje geluk tref je in de nazomer een foeragerende vogel in de Baarsemwaard. Vanaf de Lekdijk heb je dan een prachtige plek om beter te kijken naar het foerageergedrag van deze schitterende kleine reiger.

Volgens de literatuur (Cramp & Simmons 1977; Kleefstra et al. 2009) eten kleine zilverreigers voornamelijk kleine vissen, amfibieën, aquatische insecten(larven), wormen, slakken en crustaceën zoals garnalen. De prooigrootte varieert tussen de 1,2 en 15 cm met een voorkeur voor een grootte van ca. 4 cm. De voedselsamenstelling is afhankelijk van het gebied, voedselbeschikbaarheid, tijd van de dag en tijd van het jaar.

Voedselzoekgedrag

Kleine zilverreigers gebruiken meerdere strategieën om hun kostje met een bliksemsnel uitschietende lange hals te bemachtigen (Cramp & Simmons 1997).

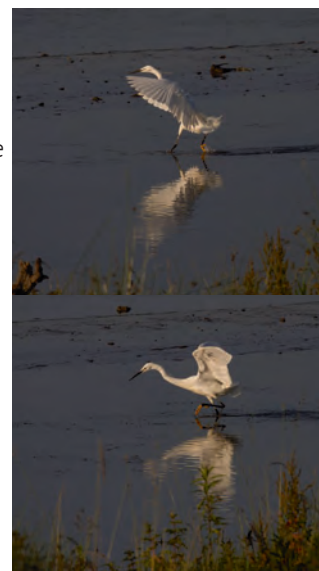
- Langzaam wadend tot rennend met geheven vleugels wordt het water afgespeurd naar eetbaars. De opvallende gele tenen worden elke stap tot boven het wateroppervlak 'opgehaald'.
- Maar in stilstand of in ultra slow motion stappend kan een kleine zilverreiger ook met één vooruitgestoken poot het water / het slijk voor zich in trilling brengen. Klaarblijkelijk wervelt / lokt de vogel zo mogelijke prooien omhoog. Tijdens het poot trillen, buigt de vogel zich geleidelijk aan steeds meer in horizontale positie met de snavel 'in de aanslag'.

Slapen doen kleine zilverreigers samen, maar in de regio zie ik ze voornamelijk solitair foerageren, bijvoorbeeld langs het noordelijke Lekdijktafud in de buurt van Fort Honswijk; elk met een eigen 'dijksectie'. Maar ze foerageren soms ook in gezelschap van grote zilverreigers. Op 29 september 2012 foerageerde een kleine zilverreiger in een groep van twaalf grote zilverreigers in de Everdingerwaard. Op 16 oktober 2016 joeg een groep aalscholvers in de Goilberdingenwaard herhaalde malen scholen vis richting de oeverzone, om deze makkelijk(er) te kunnen vangen. In de oevervegetatie stonden 26 grote en minstens drie kleine zilverreigers klaar om 'een graantje mee te pikken'. Een prachtig gezicht.

Foerageerprotocol

Op 6 juli 2015 foerageerde om acht uur 's avonds een kleine zilverreiger in de lagune van de westelijke Baarsemwaard. Het was een adult: de sierversen op de kop en rug waren nog aanwezig. Ik had geluk: de vogel kon bijna een half uur met de telescoop en kijker worden geobserveerd. De foto's zijn tussen de observatiesessies door gemaakt. Per 5 minuten (stopwatch) registreerde ik het aantal mislukte pogingen en de gelukke vangsten (herkenbaar aan de slikbeweging) met een onderscheid in 'gelukt-vis' en 'gelukt-prooi onduidelijk'. In drie van de 50 pogingen was niet duidelijk of de vogel wat had gevangen of gemist. De vogel verplaatste zich lopend tijdens het foerageren, maar ook soms rennend of met een korte

Tabel 1: Foerageerprotocol van een kleine zilverreiger op 6 juli 2015 (ca. 20:00 - 20:30 uur) in de westelijke lagune van de Baarsemwaard

sessie	duur	aantal pogingen	raak - vis	raak - ?	succes onduidelijk	mis
A	5 min	7	3			4
B	5 min	8	6	1		1
C	5 min	10	9			1
D	3 min	3		1	1	1
E	5 min	22	4	12	2	4
Totaal	23 min	50	22	14	3	11

vlucht. De vierde sessie moest worden afgebroken vanwege een flinke verplaatsing, waardoor de vogel even buiten het blikveld raakte. De resultaten van de vijf sessies staan weergegeven in de tabel 1.

Bespreking

Gemiddeld werd 2,1 maal per minuut een vangpoging gedaan, maar de variatie tussen de vijf sessies is groot (sd 1,4). Datzelfde geldt voor het foerageersucces per sessie. Dat varieerde tussen 33% (sessie D) en 90% (sessie C). Wanneer we het succes van de vijf sessies middelen bedraagt het foerageersucces 65,3%. Rekening houdend met het aantal vangpogingen per sessie bedraagt het gewogen gemiddelde foerageersucces 76,3%.

Uit het overzicht is ook duidelijk waarom sessie D werd afgebroken door een grotere verplaatsing. De vogel ving nauwelijks iets: slechts één zekere vangst (op drie pogingen) in drie minuten. De verplaatsing was een goede zet. Sessie E resulteerde in een foerageersucces van 72% (net wat lager dan het gewogen gemiddelde) maar door de hoge frequentie van 4,4 pogingen per minuut werden in vijf minuten 16 van de 36 met zekerheid gegrepen prooien bemachtigd: 44% van het totaal. Ruim 60% van de geobserveerde succesvolle vangsten betrof een visje. Het is aannemelijk dat het percentage 'visvangst' hoger ligt gezien het rennend foerageren tijdens sessie E. Het lijkt me namelijk niet zo waarschijnlijk dat op deze wijze bijvoorbeeld slakjes of libellenlarven worden gevangen. Een kleine zilverreiger snavel meet ca. 8-8,5 cm (Cramp & Simmons 1977). In alle 22 gevallen waarin de vangst van een visje werd vastgesteld, leek deze kleiner dan de helft van de snavel lengte (= max. 4 cm).

Baarsemwaard - kleine zilverreiger vangt visje (6 juli 2015)

Slechts één foto kan deze observaties bewijzen. Omdat de vangst razendsnel gaat (minimaal 1/800 seconde sluitertijd vereist, bij voorkeur sneller) is het misschien een idee om in de toekomst foeragerende kleine zilverreigers te filmen en het gedrag / prooikeuze achteraf te protocolleren.

Tenslotte

Waarom kleine zilverreigers na het broedseizoen – in naar verhouding flinke aantallen – in het NVWC-werkgebied aanwezig zijn (Altenburg 2017), kan met het voedselaanbod en de beschikbaarheid ervan te maken hebben. Deze beschrijving van een half uurtje protocolleren van slechts één kleine zilverreiger biedt daarvoor natuurlijk nog geen echte aanwijzingen. Om Johan Cruijff te citeren: 'Je gaat het pas zien, als je het doorhebt'. En dat heb ik dus nog niet. Gewoon de komende jaren blijven kijken en genieten dus van 'the lady with the golden slippers'.

Dankwoord

Olaf Klaassen (Sovon) gaf waardevol commentaar op een eerdere versie van dit artikel. ■

Bronvermelding

- Altenburg J.F. (2017) Opvallend hoge aantallen kleine zilverreigers langs de Lek. Hak-al 2017/1. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. (eds.) 1977. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Afrika. The Birds of the western Palearctic. Oxford University Press. Vol 1: 293-297.
- Kleefstra R., H. Horn, M. Leopold & O. Overdijk (2009). Kleine Zilverreigers in de Waddenzee: Van mediterrane verschijning naar Nederlandse wadvogel, Limosa 82: 158-170.

Baarsemwaard – adulte kleine zilverreiger (met sierveren) rent achter prooi aan (6 juli 2015)

Baarsemwaard – kleine zilverreiger waadt langzaam door de lagune (6 juli 2015)

Baarsemwaard – kleine zilverreiger versnelt het foerageren (6 juli 2015)

Baarsemwaard – kleine zilverreiger rent achter prooi aan (6 juli 2015)